

בקרבן עולה ויורד?

אלא, אמרי נהרדעי משמיה דרבא: שלש "טומאות" שנאמרו בשלמים, למה? אחת לכלל, ואחת לפרט, ואחת לטומאה הכתובה בתורה סתם, בפרשת קרבן עולה ויורד. ואיני יודע מה היא — הוי אומר טומאת קודש! ואם אינו ענין לטומאת קודש, דנפקא ליה מדרבי בגזרה שוה, תנהו ענין לטומאת מקדש שחייבין עליה בעולה ויורד.

ומקשינן: והאי "טומאה" השלישית, נמי מיבעי ליה! כי אידי דבעי למכתב שלש פעמים כרת לכדרבי אבהו, כתב נמי, בהכרת, גם שלש פעמים טומאות, דלא סני לה בלאו הכי, שהרי חייב הכתוב להזכיר לשון טומאה, כדי להסביר את חיוב הכרת.

אלא, אמר רבא: אתיא גזירה שוה "טומאתו" "טומאתו", ללמדנו שחייב קרבן עולה ויורד על העלם מקדש. כתיב הכא, בעולה ויורד, "לכל טומאתו", וכתיב התם בפרשת פרה אדומה לגבי טמא מת שלא התחטא במי האפר של פרה אדומה "את משכן ה' טימא, טמא יהיה, עוד טומאתו בו". מה לחלק, בפרה אדומה, מדבר הכתוב במפורש בטומאת מקדש, אף כאן, בקרבן עולה ויורד, מדבר הכתוב גם בטומאת מקדש.

ומקשינן: ואלא, עתה, לאחר שלמדנו בגזרה שוה שהטומאה המזכרת בפרשת קרבן עולה ויורד היא טומאת מקדש וקדשיו, מיעוטא ד"בה" דילפינן מינה למעוטי תרומה מקרבן עולה ויורד, למה לי? ונהרי אין ללמוד על אכילת תרומה טמאה במה מצינו מטומאת מקדש וקדשיו, שכן אין בה חיוב

ויורד בא לכפר על השוגג בטומאת קודש. ואם אינו ענין לטומאת קודש, דנפקא ליה דאיירי קרא באוכל קודש בטומאה מגזרה שוה דרבי — תנהו ענין לטומאת מקדש. ולכן, הכרת השלישי המיותר, מלמד ב"אם אינו ענין תנהו ענין", שקרבן עולה ויורד מכפר גם על טומאת מקדש.

ומקשינן: והאי, הרי כרת זה, המיותר, מיבעי ליה לכדרבי אבהו!

דאמר רבי אבהו: שלש כריתות שנאמרו בשלמים, למה? אחת לכלל, ואחת לפרט, ואחת לדברים שאינן נאכלין, כגון עצים של מערכה ולבונה וקטורת, שאם אכלן בטומאת הגוף חייב כרת. ולרבי שמעון, דאמר דברים שאינן נאכלין אין חייבין עליהן כרת משום טומאה, בעינן לכרת השלישי לאיתווי חטאת הפנימית ביום הכפורים, שחייבים כרת על אכילתה בטומאה.

דסלקא דעתך אמינא, הואיל ואמר רבי שמעון בענין פיגול, כיון שדין פיגול נאמר בתורה בפרשת קרבן שלמים, הרי כל שאינו קרב על מזבח החיצון בשלמים, שאין מזים את דם הקרבן על המזבח החיצון אלא מזים את דמו בפנים בהיכל, אין חייבין עליו משום פיגול [ולכן אין חייבים כרת על אכילת פיגול של החטאות הפנימיות], אם כן, משום טומאה נמי לא חייבין על אכילתו כרת [שנדרוש כמו הדרשה ביחס לפיגול: כל שאינו קרב על מזבח החיצון כשלמים, אין בו משום טומאה]. לכן קא משמע לן הייתור של הכרת השלישי, שאפילו על אכילת חטאות הפנימיות בטומאה מיחייב. וכיון שהכרת השלישי הוא לכדרבי אבהו, חוזרת הקושיה, מנלן לחייב על טומאות מקדש

כרת?]

בעבודה זרה הוא אומר: "למען טמא את מקדשי".

בגילוי עריות הוא אומר: "ושמרתם את משמרתי לבלתי עשות מחוקות התועבות... ולא תטמאו בהם".

בשפיכות דמים הוא אומר: "ולא תטמא את הארץ".

יכול על שלש טומאות אלו יהא שעיר הפנימי מכפר? תלמוד לומר "וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל", ומשמע מלשון הכתוב, "מטומאות" — ולא כל טומאות!

ועל איזה טומאה השעיר הפנימי מכפר? צא ולמד בבנין אב: מה [באיזה טומאה] מצינו שחלק אותה הכתוב מכלל כל טומאות? הוי אומר — טומאת מקדש וקדשיו, שרק עליה מביאים קרבן עולה ויורד ולא על טומאות אחרות. אף כאן, בכפרת השעיר הפנימי, דילפינן ממיעוט דקרא שאינו מכפר על כל הטומאות אלא על טומאה שנחלקת משאר הטומאות, אין הוא בא לכפר אלא בטומאת מקדש וקדשיו, דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר: אין צורך ללמוד בבנין אב. אלא ממקומו עצמו הוא מוכרע שכפרת השעיר הפנימי היא רק על טומאת מקדש וקדשיו. כי הרי הוא אומר מפורשות "וכפר על הקודש מטומאות", שמשמעותו — כפרה מטומאות של קודש!

יכול על כל טומאה שבקודש יהא שעיר זה מכפר ואפילו על טומאה שיש בה ידיעה בתחילה ובסוף? תלמוד לומר "ומפשעיהם

ומתצינן: איצטריך לן "בה" לרבות נבלת עוף טהור, שמטמאה את האדם האוכל אותה בהיותה בבית הבליעה. שאם אכלה, ונכנס למקדש, חייב [וכיון שטומאתה היא באמצעות אכילה, ובבית הבליעה דוקא, חידוש הוא, ואיצטריך לריבוי].

ופרכינן: הא אמרת "בה", מיעוטא הוא, ולא ריבויא. וכיצד ילפינן מינה לרבות טומאת נבלת עוף טהור?

ומשינן: משום דמיעוטא הוא — אייתר! שמיעוט זה מיותר הוא. ולפיכך הוא בא לרבות, לפי הכלל שכל מיעוט אחר מיעוט בא לרבות. שהרי כתיב בפרשה "או כי יגע בטמאת אדם", ויש לנו למעט מכאן ולומר: טומאה דבר—נגיעה, אין. טומאה דלאו בר נגיעה, לא! והיינו שאין חייבים קרבן עולה ויורד אלא כשנטמא בדבר המטמא באמצעות נגיעה, ולא אם נטמא בנבלת עוף טהור שאינה מטמאה בנגיעה גרידא אלא רק באמצעות אכילה, בהיותה בבית הבליעה, בלבד. וכיון שיש לנו את המיעוט הזה, וכתב במיעוטאוסף להמיעוטבה הקריבה חנוסף הוה מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות!

שינונו במשנה: יש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה כסוף, שעיר הנעשה בפנים וכולי.

תנו רבנן: נאמר בשעיר הפנימי של יום הכיפורים "וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל" וגו'. ולכאורה, יש לי בענין זה של "טומאות בני ישראל" להביא שלש טומאות: טומאת עבודה זרה, וטומאת גילוי עריות, וטומאת שפיכות דמים.

הוא. אי בשוגג — בר קרבן יחיד הוא! והרי אין השעיר הפנימי בא לכפר אלא על מי שאין לו כפרה אחרת!?

ומתרצת הגמרא שמצינו שני אופנים: האחד, במזיד ולא אתרו ביה שאינו בר קטלא. והשני, בשוגג ולא אתיידע ליה שחטא. שאינו מתכפר, משום שאינו מכיר בחטאו, והוה אמינא שהשעיר הפנימי יתלה לו עד שיוודע לו מחטאו.

ותו הוינן בה: גילוי עריות נמי קשיא היכי א-ח דמי? איך היה לנו הוה אמינא ששעיר הפנימי יכפר על כך? והרי אי איירי במזיד — בר קטלא הוא. אי בשוגג — בר קרבן יחיד הוא?!

ומתרצינן כדלעיל: במזיד ולא אתרו ביה. או בשוגג ולא אתיידע ליה שחטא!

וכן הוינן ביה: שפיכות דמים נמי קשיא היכי דמי? אי במזיד — בר קטלא הוא, אי בשוגג — בר גלות הוא?!

ומתרצינן: מצינו שלשה אופנים: במזיד ולא אתרו ביה, בשוגג ולא אתיידע ליה, אי נמי, בהנך דלאו בני גלות נינהו, [כגון שזרק אבן, ולאחר שזרקה הוציא הנהרג את ראשו ועל ידי כך נהרג].

אמר מר: יכול על שלש טומאות הללו יהא שעיר מכפר? תלמוד לומר "טומאות" ולא כל טומאות. מה מצינו שחלק הכתוב מכלל כל הטומאות — בטומאת מקדש וקדשיו שחייבים עליה קרבן עולה ויורד, אפכאן בכפרת שעיר הפנימי, בטומאת מקדש וקדשיו, דברי רבי יהודה.

לכל הטאתם" — הטאים דומיא דפשעים, מה פשעים הנעשים במזיד שאינם בני קרבן, אף הטאים שאינם בני קרבן. שאין להם ידיעה בסוף, ואין החוטא יכול להביא את קרבן היחיד מפני חסרון ידיעתו בחטאו. ולפיכך בא השעיר הפנימי לתלות לו עד שיוודע לו מחטאו ויתכפר אז בקרבן היחיד. יצא חוטא שיש לו ידיעה בחטאו, שחייב קרבן יחיד, ואין השעיר תולה לו.

ומנין ליש בה ידיעה בתחילה, ואין בה ידיעה בסוף, ששעיר זה תולה לו עד שיידע מחטאו ויביא קרבן יחיד. ואין הוא תולה למי שיש בו ידיעה בסוף אך אין לו ידיעה בתחילה, על אף שגם הוא אינו מתכפר בקרבן יחיד משום שלא היתה לו ידיעה בתחילה?

תלמוד לומר "לכל הטאתם" — הייבי הטאות במשמע! שמשמעות הכתוב היא לומר, שרק אלו הראויים להתכפר בקרבן חטאת יחיד [לכשיוודע להם מחטאם] הם המתכפרים, בינתיים, בשעיר הפנימי, ולא אלו שלעולם אין להם כפרה בקרבן יחיד. ולפיכך, אלו שהיתה להם ידיעה בסוף אך לא היתה להם ידיעה בתחילה, שלעולם לא יבואו לידי קרבן יחיד, אין הם מתכפרים בשעיר הפנימי אלא בשעיר החיצון.

אמר מר: יש לי בענין הזה להביא ג' טומאות, טומאת עבודה זרה, וטומאת גילוי עריות, וטומאת שפיכות דמים!

והוינן בה: האי עבודה זרה, היכי דמי? איזה הוה אמינא היה לנו לומר שיתכפר עליה בשעיר הפנימי, עד שהוצרכנו למעטה מהפסוק? והרי, אי עבר במזיד — בר קטלא